

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 339. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992357776528/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

sig om mig, er mine Jeg'er, og jeg ærgres mig over, hvad de gør og lader o. s. v.

1810: Hvorfor tænker jeg sovende og vaagen saa ofte paa Vanviddet?

Det var en fast Forestilling hos ham, at hvor der vederfares et Menneske noget Godt, der lurar det Onde i Baggrunden og lammer Virkningen af den gode Vilje. Som han udtrykker det: Djævelen lægger sin Hale paa Alt. Altid forfulgtes han, siger hans Biograf Hitzig, af Anelsen om hemmelighedsfulde Rædsler, der vilde bryde ind i hans Liv: Dobbeltgængere, forfærdende Skikkelser af enhver Art. Naar han beskrev dem, saa han sig ængstelig om, ja naar han arbejdede om Natten, vækkede han ikke sjældent sin Hustru med Bøn om hun vilde holde ham med Selskab, til han var færdig. Han meddelte sine digtede Figurer sin egen Spøgelsefrygt. Han tegnede sine Karakterer, «som han selv var tegnet i Skabningens store Bog». Derfor foretrak han ogsaa selv blandt sine Arbejder dem, der enten giver de gyse- ligste Skildringer af Vanviddet eller de mest aandeagtige Vræng- billeder, som f. Eks. *Brambilla*.

Hans kunstneriske Virkemiddel, der snart blev til Manér, er den skærende Modsetning, paa hvilken han bygger sine Op- trins snart skrækindjagende, snart komiske Effekter. Fra det platteste Hverdagsliv bliver vi pludseligt hensatte i en Verden af de vildeste Vrænglader og de mest brogede, taskenspilleragtigt skiftende Mirakler, indtil Alt begynder at svimle for os og intet Forhold, ingen Art Liv, ingen Personlighed mere synes os fast og sluttet. Man kommer stadigt i Tvivl om man har at gøre med den virkelige Person eller med dens Spøgelse, dens Spejlbillede, dens Væsen i en anden Skikkelse eller anden Potens eller endelig med dens fantastiske Dobbeltgænger.

I en lettere og mere overfladisk Fortælling fra hans senere Aar *Dobbeltgænger* ligner de to unge Hovedpersoner hinanden saa meget, at den ene af dem bestandig bliver taget for den anden; den ene bliver saaret istedenfor den anden; den enes Forlovede kan end ikke se Forskel paa dem o. s. v. Forveksling uden Ende og rigelig Udnyttelse af Skrækken for Dobbeltgænger er saaledes bleven mulig. Forstandsforklaringen er her (omtrent som i Brentano's *Die mehreren Wehmüller*) hidtrukket ved Haarene, kun fordi Hoffmann for en Afvekslings Skyld engang vilde gøre det Forsøg at give en Forklaring. Den forklarer Ingenting: Hoved-